

Till Nathan Söderbloms minne.

Ur Sveriges hädangångne Arkebiskops skrifter anföra vi här några brottstycken om gudstjänst och kyrkomusik.

Vi begära för allas räkning, att kyrkans gudstjänstakter skola vara ägnade att samla sinnet, lära, förmana, hugna, hugsvala, men framför allt lyfta själen och stärka henne för arbetet och livet. Men av dem som äga mer bildning begära vi, att de därjämte se, vilket stycke hög och fulländad kultur, vilket konstverk här bildats, rättare växt fram under årtusenden. Vår kyrka har också i gudstjänstens ordning en särställning. Knappast någonstädes har man så omsorgsfullt tillgodogjort sig tidigare släktens arbete. Andra genom reformationen gångna kyrkor hava i följd av en tillfällig situation eller av princip gjort våldsammare förändringar. Hos oss är kontinuiteten bäst bevarad, samtidigt med att det som stör evangelisk fromhet avlägsnats.

Över årets skilda tider, särdeles på själva söndagarna, men även däremellan, vila stämningar vida förmer än någon naturkänsla, ty de äro meddelade från det högsta liv vi känna: Jesu liv, och av den egna livshistorien hava de så småningom blivit fyllda med heliga minnen. Även för den, som är hindrad att delta i församlingens gudstjänst, ligger det en uppbyggelse i att veta, att den försiggår, och i att andligt vara med. Gudstjänstlivet går sin fasta gång liksom sol och måne. Till livets och odlingens mänskliga värdighet höra sköna, fasta former. I normala fall äro de stöd och hjälp. Men inga finnas, jämförliga med kyrkans gudstjänstliv. För den ömtålige, som dock känner behov av gemensamhet i gudsdyrkan, torde intet val finnas. Endast i kyrkan, i intet annat gudstjänstsamfund, finner han den ensamhet och samtidigt den samkänsla han behöver. Man kan värdera givna fasta former just för ömtålighetens skull, för att få vara i fred. Öm-

tåligheten vill ej prisgiva sig, den finner sig dold och skyddad i den fasta, ärvda, fulländade formen. På samma gång kan hon inlägga i den all sin innerlighet. Förtroligheten med kyrkans gudstjänstliv lönar sig. Men visserligen, en skön och innehållsrik form kan bli även den en död form.

(Ur Svenska kyrkans kropp och själ).

* * *

Den passionsmusik, som skapats inom kyrkan och som fick ett nytt djup en ny rikedom och en ny innerligt efter kyrkans förnyelse i sextonde seklet, utgör inom sin art det förnämsta tillägg, som fogats till uppenbarelsens urkunder i Gamla och Nya Testamentet. Frågar man efter ett femte evangelium, tvekar jag icke att nämna frälsningshistoriens tolkning sådan den nådde sin höjdpunkt i Johann Sebastian Bach. Matteuspassionen och H-mollmässan giva en djup inblick i lidandets och försoningens mysterium.

Höga Mässan i h-moll har till text trosbekännelsen i den nicenska formen. I första artikeln skildras mäktigt Skaparen och i andra artikelns början Sonens eviga härkomst av Fadern, ljus av ljus. Därefter följer h-mollmässans stora hemlighet, som, när tanken går dit, försätter själen i andaktsfull bävan inför livets tragik och frälsningens mysterium. Vi ha ännu icke nått fram till "korsfäst för oss under Pontius Pilatus". Dessförinnan står i Nicenum: "Han har tagit mandom genom den Helige Ande och Jungfru Maria och blivit människa". Det är ju Julen, som skall skildras, barnet i krubban. Men ack, ovanpå basarnas tunga h-mollstötar i tretakt, vilka sedan vandra nedåt mot djupare djup och till sist halvt motvilligt inlåta sig på överstämmornas mer uttrycksfulla sorgmelodi, sjunga fiolerna en tonföljd, som kunde vara snyftningar och droppande tårar, och alten börjar med den oförlikneliga melodi, som förlägger betydelsen av Kristi lidande till hans jordelivs början. På den skönaste av Uppsala Domkyrkas medeltida mässkrudar återgives samma tanke av en okänd konstnär, som sytt in julidyllen mitt på korset. Dock är denna Bachs uppfattning om människödet ingalunda en dov pessimism, utan bakgrunden till lidandets försoningskraft. Ty sedan låter oss hymnen "CRUCIFIXUS" underbart ana frälsningens mysterium. Efter döden på korset sjunges i stilla g-mollsackord den Korsfäste till ro i graven — tills trumpeterna smattra, och det nya livet och den Korsfästes konungamakt bryter fram. Dessa musikaliska lekmanafunderingar vilja antyda, hurusom Johann Sebastian Bach och andra i högre och lägre grad före och efter honom i musiken varit tänkare och i sann mening teologer, det är: kunniga om Gud och hans verk, utan att därigenom tondikterna fått en abstrakt eller konstlad karaktär. Ingen musik kan vara mera full av klang och musikalisk följdriktighet än den

snilleskapelse jag nyss antytt. Vare sig det gäller den allmänna religiösa förnimmelsen av andakt och bävan inför det heliga och övermänskliga, eller det gäller den specifikt kristna och evangeliska vissheten om lidandets och försoningens hemlighet, kan musiken säga mer än ord. Tolkningen av evangeliets väsen och tillvarons mysterium blir i tonernas uttrycksfullhet rikare antydd. Härutinnan kan jämförelse i sin mån göras med handlingen, som, när man skådar den eller upplever den, säger mera än språket förmår direkt förmedla. Genklang måste finnas i människohjärtat. Denna förutsättning är föga avundsvärd. Här råder ett frimureri mellan dem som veta vad lidande och försoning innebära. Undret i denna musik är att kraften fullkomnas i svaghet. Den eviga segern sjunger högsta och sista tonen.

(Ur Kristi pinas historia.)

Svenskt Psalterium.

I föredrag vid Kyrkosångens Vänners Centralkommittés sammanträde i Stockholm sistlidna januari, senare publicerat i denna Tidskrifts februarinumner, har kyrkoherde K. Peters skisserat en plan för restaurering av Tidegärdsgudstjänsterna.

Såsom däri framhålles är en av de första och viktigaste förutsättningarna för en sådan restaurering, att ett svenskt Psalterium kommer till stånd. I alla tider har Psaltaren utgjort grundstommen i de liturgiska gudstjänsterna, i vilka kyrkan tillmöteskommit den enskilda själens och församlingens behov av enskild och gemensam bön. Det är alltfört otänkbart att kunna komma förbi denna Psaltaren tillkommande rangplats vid tideböerna. Luthers ord i företalet till Psaltaren gälla ännu: "Så har det skett, att Psaltaren blivit alla frommas bok, och att envar, i vilken ställning han ock är, ur denna lilla skrift kan hämta verser eller hela psalmer, som passa just för hans räkning; han skulle icke själv kunna utsäga eller uttänka eller önska något, som mera lämpade sig för honom.

Och häri ligger en särskild nådegåva. Den som så finner Psaltaren passa in just på sina egna känslor och sina egna förhållanden, han får förvisning därom, att också han hör till de heligas gemenskap; ty det måste ju ha gått andra heliga, såsom det går honom, eftersom de alla sjunga samma visa som han."

Frågan om skapandet av ett Psalterium — jag brukar här ordet i betydelsen av ett urval av Psaltarens psalmer avsett för liturgiskt bruk, till enskild och offentlig bön och meditation — frågan om skapandet av ett